

deze momentopname (betrekking hebbend op eind '42!) onderstreept, in welke mate het feitelijk gebeuren kon afwijken van de officieel bekend-gemaakte regels.

★

Bij enkele gelegenheden kwam het in '44 tot ernstige ongeregelheden op West-Java, die ten nauwste met de gedwongen rijstleveranties samen-hingen.

In januari '44 was in een district bij Tasikmalaja (zie kaart XVI op de pag.'s 640-641) een algemene verbittering ontstaan waar een fanatieke Islamietische leider, *Kiaji* Djenal Moestapa, hoofd van een *pesantren*, op inhaakte: hij predikte dat *Allah* de verdrijving der Japanners vergde en bewapende zijn leerlingen met bamboesperen, zeggend dat deze sterker zouden blijken dan de wapens der Japanners en dat ieder die met dezen slaags zou raken, onkwetsbaar zou blijken. Een kleine groep militairen van de *Kenpeitai* stelde op 18 februari een onderzoek in en nam Moestapa in verhoor, hetgeen met de gebruikelijke mishandelingen gepaard ging. Er ontstond een gevecht waarbij een *Kenpeitai*-officier werd gedood. Moestapa werd bevrijd en de groep van de *Kenpeitai* moest het veld ruimen. Zij kwam twee weken later, 1 maart, aanzienlijk versterkt terug. Nu vond zij vele honderden, volgens sommigen zelfs enkele duizenden, Indonesiërs tegenover zich, van wie velen met keien, bamboesperen en messen gewapend waren. Felle gevechten ontstonden die, heet het, aan vijf inheemse politiemannen, meer dan vijftig Japanners en meer dan honderd opstandelingen het leven kostten. Ca. vierhonderd opstandelingen werden door de *Kenpeitai* gearresteerd en van hen werden twee-entachtig door de militaire rechtbank te Djakarta ter dood veroordeeld; de gevoelens der Islamieten ontziend, spaarden de Japanners Moestapa's leven - zij deden weten dat hij ontoerekeningsvatbaar was.

In mei, juni en augustus '44 kwam het tot overeenkomstige ongeregelheden in het regentschap Indramajoe, deel van de residentie Cheribon. Ook bij deze traden Islamietische voormannen als leiders op. In augustus waren de ongeregelheden het ernstigst: de regent en de *wedono* van het betrokken district die het afleveren van de *padi* waren komen controleren, werden op de vlucht gejaagd, hetgeen de Japanners noopte, sterke troependetachementen naar het regentschap te zenden; hoeveel slachtoffers bij die gelegenheid zijn gevallen, is niet bekend.